

מניא ההריגה

מניא השמד בגישות ובמחנות-המוות (פ הזכות בידו המחבר)

ר' יהודה-ליב אורליאן

ברגן-בלזן, 22.10.43.

מחשבוני ונכבדי האישים בגיטו-ווארשה. קומה ממוצעת. זקן-פחם שחור וצפוף שכי סה רוב פניו. מצח רם, שמתחתיו היו מציצות שתי עינים קטנות, בהירות וטרי-נות. עינים יוקדות באש-להבה, אש ההת-להבות התמידית. ענותן ופשוט בעיניו. מקביל פני כל אדם בשלום. נואם מופלא. מצטיין בהסברה יוצאת מהכלל, שמושכת לשמוע את המסביר. כל מלה מדודה ושקור-לה. זברים היוצאים מהלב. ונכנסים אל הלב. אינטליגנט מבטן ומלידה. יראשמים אמיתי. נאה דורש ונאה מקיים. גדול באהבת ישראל ובאהבת היהדות. חי כל ימיו בדחי-קות, ומעולם לא היה מתאונן. שמת בתלמי-פורש מפיתו הדלה לרכישת ספרים בתורה ובחכמה. עסק בתורה ימים ולילות. מושג-לם. בקי בתורה, בחסידות ומוסר. ממש, אנציקלופדיה חיה.

מימי צעירותו נתקשר בקשרים נפשיים לר' הלל צייטלין. היה מראשי קבוצת-העור-לים של ר' נתן בירנבוים. היה מסיף לתפי-ארת השם ותפארת ישראל. צייטלין ובירג-בוים היו מחבבים אותו חיבה יתירה. ראו בו דמות-מופת לאדם בישראל. היה מאנשי-המחשבה של "פועלי אגודת ישראל" ותובע-מהיהודים החרדים לחיות חיה לפי צדק-התורה. תמיד היה מגלה את התרמית שבתרבות העמים. בתומתו לא הבין את השאלה העתיקה: "צדיק ורע לו? רשע וטוב לו?" היה אומר:

— אדרבה, היכן הוא הצדיק שרע לו? אם הוא צדיק אמיתי הריהו שמח בחלקו. והיכן הרשע שטוב לו? אם הוא רשע, לעולם אינו שמח בחלקו...

אמן בחינוך הדתי. היה מחנך במהותו. מחנך גדולים וקטנים. הפידאגוג-המחנך-המהולל יאנוש קורטשאק, ראה באורליאן נדול בחינוך, למרות ההבדלים העמוקים שביניהם בתפיסת-עולם. קורטשאק-גולד-שמידט היה חילוני. הייתי מיודד ידירות רבה מימי צעירותי עם אורליאן. פעם אחת ביקש ממני לילך עמו בעניין מסויים אל

היה מחלק לילדים הרעבים. לבו החם היה פתוח ליד העברי. ד"ר הלל זיידמאן הציג את אורליאן בפני אדם טשרניגאקוב, ראש נידונראס, וכשנתקבל הרשיון לפתוח בתור-ספר בשביל חמשת אקפים ילדים, גמסר הרשיון לאורליאן בשביל בת-הספר, "בית יעקב".

בימי הדיפורטאציה היה מאסף ילדים שהוריהם גורשו למחנות-המוות, ילדים ללא הורים וקרובים, ומחביא אותם במרתפים ועליות-קיר ומלמד להם תורה ונביאים, חסידות ומוסר. בערבים היה מתרוצץ ממ-קום למקום ומאסף תפוחי-אדמה בשביל וילדים. כשהגיעו ידיעות ממחנה הריכוז בוויטאל, שנתני חוץ-לארץ זוכים ליחס יר-תר הגון, פנה לידו ד"ר ש. ווינגארט בשווייץ וביקש ממנו להשיג בשבילו פאס-פורט בתורת נתני של אורוגוויי. אגב, רצו יהודים באורוגוויי עוד לפני המלחמה להע-כיר אותו לארצם. הפאספורט היה מלווה מכתב שבו נאמר, שהגתינות מתחלת מלפני המלחמה. בפברואר 1943 הגיעו התעודות אבל במשך הזמן גורשו אשתו וחמשת ילדיו למרבליאנקה. הוא נשאר עם בת אחת. וכך יכול היה להציל בפאספורט שלו שש נפשות. בשכר ההרשמה על פאספורט-זר והו מקבלים הון רב. הטעם היה: אם אני מציל אדם אמיד — מדוע לא יחלק לי מכספו. ואילו אורליאן הסתלק מלקבל כסף בעד זה ואמר:

— המקבל שכר-כסף בעד הצלת נפש מישראל אינו נאמן לשמים. הוא רשם על הפאספורט שלו את בנו ואשתו של ר' ישראל אלתר, בנו של האד-מו"ר מגור, את גכדו של בעליה-שחרית" אצל האדמו"ר מגור, ר' ליבל לאנדשטיין, וילדיו של העסקן והנדבן ר' יוסל קרל. כל אלה הועברו ל"פאוויאק", נשלחו כב-יכול לוויטאל בתורת נתני חוץ ולמעשה שולחו לברגן-בלזן, שם סבלו רעב איום ימים מרובים. אורליאן העיף-להתייבב לפני מפקד המחנה קולונל הס"ס האס (אחריו בא קראמר בתורת מפקד) ותבע ממנו מטבח כשר. האס הרשה לפתוח מטבח כשר בשי-ביל ששים נפש. טעם הרשיון היה להשי-לות את האנשים שהם בעלי-זכויות בתורח גתיני-חוץ. ואם הסעודה היא סעודת-רעב — אין הוא אשם, שהרי גרמניה כולה דחוקה במוגות. היהודים לא העלו על דעתם את ההערמה של המפקד, אם כי במחנה היו שלושת אלפים גתיני-חוץ. מהם נשאר בחיים בסך-הכל 345 נפש. הייתי עם אורליאן בברגן-בלזן. הוא לא נבהל מגדרות

התיל ואנשי ס"ס המזויינים. למרות הרעב והסכנות היה מרצה בכל ערב בצריפים באוני שומעיו. דבריו היו מלאים אש והת-להבות, צלילים של כאב וחרון-אף כלפי אומות-העולם. שעומדם על דמם של מל-יונות יהודים. בין השומעים היו משומ-דים, שהיו מרגנים אחריהם שיש להם קשי-רים עם ה"הם". היו גזיים, בעלים לגשים יהודיות. המשומדים היו באים אליו ומת-וודים על חטאותיהם ומבטיחים לחזור בת-שובה. והגויים היו שומעים ומתרגמים מההתלהבות שבדבריו. הוא היה מקסים את הקהל. מועזע את מעמקי הנשמה.

אורליאן נקרא דוקירה אצל המנהל הפני-ליטי של הס"ס ד"ר זיידל. בדגש זה היה מנהל בית-המלאכה שבו היו "מייצרים" מעורות בני-אדם גרתיקיינשים אלגאנטיים. אורליאן לא הראה את מכתבי-ההווי לפאס-פורט, שבו מסמנים את תאריך הגתינות מלפני המלחמה. זיידל אמר לו: אני רואה את עתיך בצבעים שחורים! אורליאן לא סיפק את הדבר למישהו כן. שלא להבהיל את הבריות. המצויינים בפאספורטים אלו המשיכו להאמין שישארו בחיים. ב-22.10.45 נשלחה קבוצה גדולה של תעודות-גתינות דרום-אמריקאנית לברגאאו ליד דרזון. בקבוצה זו היה אורליאן. כולם האמינו שהם מוערים למחנה-הריכוז שבו תנאי-התווה יותר טובים. במיוחד, כשהמועברים קיברו לחם לבן, חמאה ומארמולאד. אני הייתי בין הנשארים בברגן-בלזן (לא היה לי פאספורט דרום-אמריקאני. על קיצם של המועברים — במאמרים הבאים). אורליאן ב-להיפרד ממני. זקן-הפחם השחור שלו — הלבין. עיניו הטובות נוגות. כולו גר-אה כלא מעולם הזה. הוא אמר:

— יקירי, היום שמחת-תורה. כלום אפשר לשמוח בימי אבל לישראל? הרי קודשא-בריך-הוא, אורייתא וישראל חד הם...

באותו לומר לך: מסופקני אם נתראה. רצון-החיים סיבותיו מופלאים. בשעה שא-חד נדחק מהחיים, רצון-החיים גובר... ושמא מוטב שאני הולך. שהרי במוקדם או במאוחר הייתי גווע מרוב בדידות וגע-גועים לציבור היהודי. לאשתי וילדי... אלא מצטער אני צער רב על אלו הרשו-מים בפאספורט שלי. הרי קרובים להם בארץ-ישראל והם מאמינים שנוסעים לחיים יותר טובים. אשריהם, שאינם חשים בנסי-עתם את אימת הדרך למוות. אבוי לי, שאני נוסע בצפייה למוות —

ואיננו הקדוש ר' יהודה-ליב אורליאן!

היה מחלק לילדים הרעבים. לבו החם היה פתוח ליד העברי. ד"ר הלל זיידמאן הציג את אורליאן בפני אדם טשרניגאקוב, ראש נידונראס, וכשנתקבל הרשיון לפתוח בתור-ספר בשביל חמשת אקפים ילדים, גמסר הרשיון לאורליאן בשביל בת-הספר, "בית יעקב".

בימי הדיפורטאציה היה מאסף ילדים שהוריהם גורשו למחנות-המוות, ילדים ללא הורים וקרובים, ומחביא אותם במרתפים ועליות-קיר ומלמד להם תורה ונביאים, חסידות ומוסר. בערבים היה מתרוצץ ממ-קום למקום ומאסף תפוחי-אדמה בשביל וילדים. כשהגיעו ידיעות ממחנה הריכוז בוויטאל, שנתני חוץ-לארץ זוכים ליחס יר-תר הגון, פנה לידו ד"ר ש. ווינגארט בשווייץ וביקש ממנו להשיג בשבילו פאס-פורט בתורת נתני של אורוגוויי. אגב, רצו יהודים באורוגוויי עוד לפני המלחמה להע-כיר אותו לארצם. הפאספורט היה מלווה מכתב שבו נאמר, שהגתינות מתחלת מלפני המלחמה. בפברואר 1943 הגיעו התעודות אבל במשך הזמן גורשו אשתו וחמשת ילדיו למרבליאנקה. הוא נשאר עם בת אחת. וכך יכול היה להציל בפאספורט שלו שש נפשות. בשכר ההרשמה על פאספורט-זר והו מקבלים הון רב. הטעם היה: אם אני מציל אדם אמיד — מדוע לא יחלק לי מכספו. ואילו אורליאן הסתלק מלקבל כסף בעד זה ואמר:

— המקבל שכר-כסף בעד הצלת נפש מישראל אינו נאמן לשמים. הוא רשם על הפאספורט שלו את בנו ואשתו של ר' ישראל אלתר, בנו של האד-מו"ר מגור, את גכדו של בעליה-שחרית" אצל האדמו"ר מגור, ר' ליבל לאנדשטיין, וילדיו של העסקן והנדבן ר' יוסל קרל. כל אלה הועברו ל"פאוויאק", נשלחו כב-יכול לוויטאל בתורת נתני חוץ ולמעשה שולחו לברגן-בלזן, שם סבלו רעב איום ימים מרובים. אורליאן העיף-להתייבב לפני מפקד המחנה קולונל הס"ס האס (אחריו בא קראמר בתורת מפקד) ותבע ממנו מטבח כשר. האס הרשה לפתוח מטבח כשר בשי-ביל ששים נפש. טעם הרשיון היה להשי-לות את האנשים שהם בעלי-זכויות בתורח גתיני-חוץ. ואם הסעודה היא סעודת-רעב — אין הוא אשם, שהרי גרמניה כולה דחוקה במוגות. היהודים לא העלו על דעתם את ההערמה של המפקד, אם כי במחנה היו שלושת אלפים גתיני-חוץ. מהם נשאר בחיים בסך-הכל 345 נפש. הייתי עם אורליאן בברגן-בלזן. הוא לא נבהל מגדרות

התיל ואנשי ס"ס המזויינים. למרות הרעב והסכנות היה מרצה בכל ערב בצריפים באוני שומעיו. דבריו היו מלאים אש והת-להבות, צלילים של כאב וחרון-אף כלפי אומות-העולם. שעומדם על דמם של מל-יונות יהודים. בין השומעים היו משומ-דים, שהיו מרגנים אחריהם שיש להם קשי-רים עם ה"הם". היו גזיים, בעלים לגשים יהודיות. המשומדים היו באים אליו ומת-וודים על חטאותיהם ומבטיחים לחזור בת-שובה. והגויים היו שומעים ומתרגמים מההתלהבות שבדבריו. הוא היה מקסים את הקהל. מועזע את מעמקי הנשמה.

אורליאן נקרא דוקירה אצל המנהל הפני-ליטי של הס"ס ד"ר זיידל. בדגש זה היה מנהל בית-המלאכה שבו היו "מייצרים" מעורות בני-אדם גרתיקיינשים אלגאנטיים. אורליאן לא הראה את מכתבי-ההווי לפאס-פורט, שבו מסמנים את תאריך הגתינות מלפני המלחמה. זיידל אמר לו: אני רואה את עתיך בצבעים שחורים! אורליאן לא סיפק את הדבר למישהו כן. שלא להבהיל את הבריות. המצויינים בפאספורטים אלו המשיכו להאמין שישארו בחיים. ב-22.10.45 נשלחה קבוצה גדולה של תעודות-גתינות דרום-אמריקאנית לברגאאו ליד דרזון. בקבוצה זו היה אורליאן. כולם האמינו שהם מוערים למחנה-הריכוז שבו תנאי-התווה יותר טובים. במיוחד, כשהמועברים קיברו לחם לבן, חמאה ומארמולאד. אני הייתי בין הנשארים בברגן-בלזן (לא היה לי פאספורט דרום-אמריקאני. על קיצם של המועברים — במאמרים הבאים). אורליאן ב-להיפרד ממני. זקן-הפחם השחור שלו — הלבין. עיניו הטובות נוגות. כולו גר-אה כלא מעולם הזה. הוא אמר:

— יקירי, היום שמחת-תורה. כלום אפשר לשמוח בימי אבל לישראל? הרי קודשא-בריך-הוא, אורייתא וישראל חד הם...

באותו לומר לך: מסופקני אם נתראה. רצון-החיים סיבותיו מופלאים. בשעה שא-חד נדחק מהחיים, רצון-החיים גובר... ושמא מוטב שאני הולך. שהרי במוקדם או במאוחר הייתי גווע מרוב בדידות וגע-גועים לציבור היהודי. לאשתי וילדי... אלא מצטער אני צער רב על אלו הרשו-מים בפאספורט שלי. הרי קרובים להם בארץ-ישראל והם מאמינים שנוסעים לחיים יותר טובים. אשריהם, שאינם חשים בנסי-עתם את אימת הדרך למוות. אבוי לי, שאני נוסע בצפייה למוות —

ואיננו הקדוש ר' יהודה-ליב אורליאן!